

Posudek diplomové práce Bc. Anny Wallo „V zemi nikoho: etnografie uzavřené skládky ve Velké Chuchli“

Oponent: Mgr. Daniel Sosna, Ph.D., Etnologický ústav AVČR, Praha

Práci Anny Wallo jsem si přečetl s velkým zaujetím. Cílem bylo porozumět vztahu lidí k odpadové krajině pomocí etnografického přístupu, který kombinoval pozorování, rozhovory s aktéry, studium textů a především fenomenologicky pojaté bytí v krajině s důrazem na emoční rovinu. Teoreticky se autorka inspirovala zejména v pracích Tsing a její skupiny, snahou o reflexivitu a také v Latourovské relační ontologii a asamblážích. Domnívám se, že se cíl podařilo naplnit a autorka do témat rekultivace krajiny a soužití s environmentální zátěží v ČR vnesla nové úvahy.

Metodologie je popsána srozumitelně s odkazy na odbornou literaturu. Autorka popisuje způsob vedení rozhovorů, pozorování, etické aspekty výzkumu včetně způsobu anonymizace. Na práci se mi líbila schopnost kritické reflexe. Autorka například přesvědčivě vysvětluje inspirace Goffmanem. Účastníci výzkumu rozhodně hrají divadlo a to zejména při kratším typu interakce, který byl při výzkumu využit. Autorka nejen střízlivě hodnotí limity vlastního výzkumu, ale dokáže je i solidně zasadit do úvah o epistemologii. Pozitivně hodnotím i pasáže o specifickém způsobu psaní etnografie. Analýza je popsána méně.

U kapitoly „Výzkum a jeho reflexe“ mě překvapil způsob práce s inspiračními zdroji. V této kapitole jsem očekával rozvinutí perspektivy reprezentované jmény Bourdieu a Wacquant, které autorka vypíchlá v souvislosti s reflexivitou na počátku práce. Místo toho se zde autorka věnuje jiným perspektivám a autorkám, což čtenáře zaskočí. Zároveň jsem neporozuměl marginalizaci odkazů na knihu Stöckelové a Abu Ghoshe (2013). V českém prostředí jde o užitečný zdroj k reflexivitě a etnografování obecně. Příliš nerozumím strategii opomíjení kvalitní produkce z vlastního pracoviště.

Teoretické koncepty vícehlasí, figury duchů i monster jsou užity produktivně. Autorka dobře zachycuje velkou diverzitu jednotlivých pohledů na prostor bývalé skládky a dává průchod fenomenologické citlivosti pro percepci krajiny. Figury duchů i monster jsou využity jako prostředek pro rozvinutí analýzy a je to jistě jeden z možných přístupů. V rovině imaginace jde o dobrý nástroj. Na druhou stranu je méně přesvědčivě využita asambláž a často práce vyznívá skrze binární kontrast lidí s krajinou. Vzhledem k užití metodologii výzkumu mohla autorka věnovat více pozornosti sféře *beyond the human*. Nejvíce mi chyběl bližší vhled do relací s rostlinami a zvířaty, které v podobných prostorech alespoň dle mé zkušenosti bývají velmi významné. Právě Tsing s vícedruhovou perspektivou pracuje intenzivně. Zde byla přítomna daleko více v rozhovorech než v pozorováních autorky. Pěkně autorka pracuje s nejistotou a nepredikovatelností. Do úvah o modalitách budoucnosti by skvěle zapadla recentní vlivná kniha Bryant & Knight (2019).

Zatímco teoretická rovina práce je odvážná a experimentální, způsob psaní je už přesvědčivý méně. Konstrukce textu je velmi specifická díky rozsekání na krátké segmenty a strategii jakéhosi hrnutí nesourodých elementů kupředu. Autorka se u Tsing zřejmě inspirovala kratšími úseky textu, které řeší konkrétní problém. Je to jistě otázka vkusu, ale některé interpretační pasáže jsou natolik stručné, že text připomíná sled bodů, které jsou různě intenzivně rozvedeny. Osobně bych doporučoval se u Tsing inspirovat spíše plynulostí a srozumitelností textu než strukturací a úsporností. Jsem přesvědčený, že v této diplomové práci by méně znamenalo více. Detailní rozbor menšího počtu témat by autorce umožnilo vytvořit sevřenější text. Místy jsou formulace navíc nejasné nebo nedotažené a to zejména ve vztahu k citovaným výpovědím nebo

literatuře. Nutno ale dodat, že si je autorka jistě chaotičnosti svého myšlení i psaní vědoma a snaží se ji reflektovat.

Tam, kde autorka popustí uzdu etnografování a imaginaci je text zajímavý a hravý. Tam, kde ale pracuje s literaturou a shrnuje nějaké téma, je styl rozháranější, místy špatně teče a odkazy na zdroje informací jsou „řemeslně“ méně povedené. Opakované čerpání ze sekundární literatury místo primárních zdrojů je možná důsledkem snahy referovat skutečně k literatuře, která byla dostupná. Časté sekundární odkazy na Tsing, která je ale inspiračním středobodem celé práce, ale nepovažuji za šťastné řešení. U přímých citací v uvozovkách často chybí číslo strany, což považuji za vážnou chybu. Zároveň bych považoval za vhodné i u parafrází konkrétních informací z knih odkazovat ke specifickým stranám a nejen ke knize jako celku. Některé citace se mi jeví jako velmi vágní. U popisu fotografií by bylo vhodnější udat jako autorku celé jméno místo užitého zájmena „já“.

Při dnešní gigantické produkci textů není úplně fér poukazovat na absenci relevantní literatury. Přesto mi to nedá, abych neupozornil na práce, které se mi jeví jako opravdu relevantní ať už teoreticky nebo svým geografickým zaměřením. Je škoda, že se práce nepustila do diskuze s texty, které se explicitně zabývají relační perspektivou a to přímo ve vztahu ke skládkám odpadu. Jde o monografii J. Rena (2016), kde je celá kapitola o prázdnotě odpadové krajiny, což silně rezonuje s odkazy na Foglarovu zemi nikoho, kapitolám M. Zapaty Campos (2013) a D. Sosny (2017), které nahlízejí na skládku jako heterotopii, tedy soubor různorodých elementů vztažených k jiným časoprostorům, nebo článek D. Sosny (2023) o magnetismu podivnosti, kde skládky spoluvytváří specifická místa v krajině na principu přitahování a odpuzování. K afektové a estetické rovině by byla jistě užitečná kapitola *Phenomenology of trash* A. Kacperczyk (2021). Všechny tyto práce velmi dobře zapadají do způsobu přemýšlení o skládkách odpadu a krajině, který autorka prezentuje a mohly potenciálně vést k prohloubení diskuze.

I přes všechny kritické body považuji práci za zdařilou. Hodnotím pozitivně terénní výzkum a snahu autorky uchopit terénní zkušenost skrze teoretické koncepty. Text ukazuje schopnost samostatně a kreativně přemýšlet i snahu o osobitý styl psaní. Ne vše se vydařilo přesvědčivě, ale jako celek práce smysl dává a přináší impulsy pro další přemýšlení. Považuji to za důležité, a dokonce to doložím přímo na sobě. Dobrodružství v zemi nikoho byla moje první Foglarovka. Nikdy jsem si ale neuvědomil, jaký tato kniha mohla mít vliv na mé úvahy o krajině. Děkuji autorce, že mě přinutila přemýšlet o genealogii zájmu o „země nikoho“ a dopady (romantizace, heroismus), které to může mít na interpretaci mého etnografického materiálu.

Dotazy:

S Vaším úvodním konceptem „země nikoho“ úzce souvisí koncept absence. Přemýšlela jste při analýze i nad tématy, která ve výpovědích účastníků výzkumů chyběla? Něco, na co jste se ptala nebo to sama zakusila při bytí v krajině a přitom se to ve výpovědích účastníků výzkumu neobjevovalo nebo měli snahu se odpovědi vyhýbat?

V podkapitole 8.1.4 uvádíte recyklaci. Jsou příklady, které následně uvádíte skutečně příkladem recyklace nebo spíš opětovného využití?

Práci **doporučuji k obhajobě** a hodnotím ji jako **výbornou**.

